

pitoly koncipované následovně: úvodní shrnutí témat, která budou probírána, poté jejich popis a v závěru kapitoly opět shrnutí hlavních bodů. Kniha tak přináší spíše seznam jednotlivých diskusí než souvislý text vedoucí k závěrečné kapitole.

A právě závěrečná kapitola je největším zklamáním. Slibovanou vizi „kam dál“ v textu nenajdeme. Walby již v úvodu této kapitoly připouští, že budoucnost feminismu může být jakákoliv. Záleží na tom, jak dokáže odolávat vnitřním a vnějším tlakům. Jako potenciálně úspěšnou strategii navrhuje spojení feminismu se sociální demokracií. Genderovaná sociální demokracie bude mít podle Walby potenciál výrazně ovlivnit jak podobu kapitalismu, tak následně rozsah environmentální krize. Nová podoba sociální demokracie by měla být podle Walby, mimo jiné, založena na plné zaměstnanosti žen jako záruce ekonomického růstu. Zároveň plná participace žen na pracovním trhu je podle autorky sama o sobě spojena s regulací genderových nerovností. Walby očekává, že důraz na zaměstnanost žen povede ke zvýšené podpoře státu v oblasti péče o děti a důchodce a k úpravě pracovní doby. Dále očekává, že přijetí mechanismů, které prohloubí demokracii, povede k vyrovnanému zastoupení mužů a žen v rozhodovacích pozicích. V neposlední řadě zdůrazňuje potřebu specifikovat obranu proti násilí, zahrnout ochranu tělesné integrity do lidských práv a řešit

regulaci pornografie a prostituce (s. 162). Bohužel pro své vize nabízí autorka velmi málo argumentů. A právě chybějící diskuse vede k tomu, že očekávání vkládaná do genderované sociální demokracie se zdají být trochu naivní.

Literatura

- Duncan, S., Edwards, R. 1999. *Lone Mothers, Paid Work: and Gendered Moral Rationalities*. London: Macmillan.
- McRobbie, A. 2008. *The Aftermath of Feminism: Gender, Culture and Social Change*. London: Sage.
- Kremer, M. 2007. *How Welfare States Care: Culture, Gender and Citizenship in Europe*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Pfau-Effinger, B. 2004. *Development of Culture, Welfare States and Women's Employment in Europe*. Aldershot, Hants, England: Ashgate.
- Walby, S. 1990. *Theorizing Patriarchy*. Oxford: Blackwell.
- Walby, S. 2011. *The Future of feminism*. Cambridge: Polity Press.

Poznámky

- 1** Text vznikl za podpory projektu GA ČR „Proměny forem a uspořádání partnerského a rodinného života z hlediska konceptu životních drah“ (č. P404/10/0021).

TEORIE A PRAXE PÉČE VE FRANCII / RADKA DUDOVÁ

V polovině června 2013 se na pařížské univerzitě 5-René Descartes konala dvoudenní mezinárodní konference *Théories et pratiques du care: Comparaisons internationales*, která byla věnována, jak již název napovídá, tématu péče. Jednalo se o relativně malou akci bez „postranních“ panelů. Kromě francouzských odborníků a odborníků na dané téma (např. Margaret Maruani z pořadatelského MAGE/CNRS či Heleny Hira-

ta rovněž z pořadatelského GTM – Genre, Travail, Mobilité) na konferenci vystoupily zahraniční hostky – Evelyn Nakano Glenn z Kalifornské univerzity v Berkeley a řada přednášejících z Japonska a z Brazílie. Vedle sociologů a socioložek zde vystoupily i psychologičky a také lidé z praxe – vedoucí domovů pro seniory přinášející příklady dobré praxe či představitelé odborového hnutí pracujících v domácnosti.

nedemokratická, neboť trh je nedialogický (jde pouze o volbu mezi zbožím). Dalším aspektem, kterému se Holmwood věnoval, je otevřený přístup (open access), který však prostřednictvím licence CC BY umožňuje komerční opětovné využití jakékoli akademické znalosti. Holmwood v této souvislosti poněkud cynicky uvedl, že univerzity jsou tak nuceny poskytovat služby komerčním firmám, aniž by od těchto firem mohly vyžadovat jakékoli platby. Neoliberalismus podle Holmwooda je zároveň i formou znalosti, představuje konkrétní vizi a kritiku společnosti a argument „racionální veřejné politiky“. Jaká je tedy budoucnost sociálních věd? Holmwood upozornil na komercializaci datové analýzy a důraz na výkon a performativitu. Vládní agentury se privatizují a pracují s volně přístupnými „Velkými daty“ (Big Data) s cílem vytvořit technologii behaviorální změny. Posunujeme se tak od politiky založené na evidenci (evidence-based policy) k evidenci založené na politice (policy-based evidence). Nerovnosti se tím dostávají mimo zaměření a zájem sociálních věd, neboť se proměňuje to, jaké typy otázek je v tomto prostředí vůbec možné si klást: „Jaké je řešení za předpokladu stávajících nerovností, za předpokladu stávajícího výkonu trhu?“ Rozvíjí se antisociální věda, která je poplatná neoliberalismu. Závěrem dodejme, že příští konference Evropské sociologické asociace v roce 2015 se uskuteční v Praze a její organizaci zajišťuje Sociologický ústav Akademie věd ČR.

Literatura

- Schimank, Uwe. 2008. „Ökonomisierung der Hochschulen – eine Makro-Meso-Mikro-Perspektive.“ Pp. 622–635 in K.-S. Rehberg (Hrsg.). *Die Natur der Gesellschaft. Verhandlungen des 33. Kongresses der Deutschen Gesellschaft für Soziologie in Kassel 2006*. Frankfurt am Main: Campus.

Z akce jsem si odvezla dvě hlavní zjištění. Za prvé, téma péče nebylo víceméně vůbec spojeno se situací péče o děti, příspěvky byly zaměřeny výhradně na péči o seniory, případně na dlouhodobou péči o zdravotně postižené. Za druhé, klíčovým výrazem konference bylo ve francouzštině používané anglické slovo „care“, které je pro francouzský diskurs relativně nové.

První poznatek, a sice že v podstatě všechny příspěvky byly zaměřeny na jiné typy péče než péči o děti, vlastně ukazuje, jak ve Francii (podobně jako jinde) dochází k přesunu pozornosti na nové problémy související se situací stárnutí populace a na potřeby zajištění péče pro nesoběstačné seniory. Péče o děti jako by byla považovaná za již vyřešenou a (příliš) mnohokrát probíranou problematiku. Pozornost se zaměřuje na fenomény, které nejsou dostatečně uchopeny v rámci francouzského sociálního systému nebo v zákoníku práce. Úvodní příspěvek E. Nakano Glenn pojal tuto problematiku obecně a teoreticky: autorka příspěvku ukázala prostřednictvím konceptu ideálního občana souvislost placené práce a občanství, která historicky vedla ke spojení poskytování péče s neobčanstvím, což má v současnosti zásadní dopady na postavení imigrantek a imigrantů věnujících se pečovatelské práci. Příspěvek psychologičky Pascale Molinier se konkrétněji zaměřil na problematiku profesionalizace péče, zejména na paradoxy vyvěrající z potřeby sledovatelnosti, specializace a racionalizace poskytované péče. Chizuko Ueno zase prakticky ukázala, k jakým změnám vedlo v Japonsku zavedení povinného pojištění pro dlouhodobou péči. Jednou z nich je zakládání tzv. družstev péče, která spočívají v tom, že několik žen, které mají praxi v poskytování péče svému rodinnému příslušníkovi a na primárním pracovním trhu jsou v podstatě nezaměstnatelné, si zřídí vlastní podnik – domek či byt, kde profesionálně poskytují péči malému počtu seniorů v téměř rodinném prostředí. Díky existenci pojištění je tato služba pro seniory dosažitelná a představuje možnost převést neplacenou

pečovatelskou práci na placenou – i když s poměrně nízkou mzdou.

Druhý poznatek z konference, na který chci poukázat, je objev anglického slova *care* ve francouzském diskursu. Francouzština totiž nemá vlastní slovo, které by vyjádřilo to, co se v mezinárodním fóru myslí péčí. V době mých francouzských studií, tedy cca před 10 lety, se péče opisovala výrazy jako „prendre soin“ (pečovat spíše ve smyslu lékařské péče) nebo „souci de l'autre“ (starost o druhé), případně „présence“ nebo „accueil“; chyběl ale výraz, který by jednoznačně označil onen konglomerát praktického pečování či pečovatelské práce a zároveň starání se o blaho druhé osoby. Již tehdy si někteří autoři výjimečně vypomáhali použitím anglického výrazu *care* v uvozovkách. Sociolog Claude Martin ve svém konferenčním příspěvku popsal vášnivou debatu, která vypukla ve Francii v roce 2010. Tehdy tajemnice Socialistické strany Martine Aubry v rámci předvolební kampaně použila ve svém programu slovo „care“ s cílem „zavést společnost péče“ (*société du care*). Odkazovala přitom na teorie C. Gilligan a J. Tronto a přístup etiky péče. Setkala se ale s výraznou kritikou a odporem ze strany francouzských intelektuálů a intelektuálek, včetně těch feministických. Byla kritizována za to, že se snaží znovu vzkřísit diskurs sociální asistence plný sentimentality a pokrytectví, případně že chce ženy pod zástěrkou morálních hodnot a odpovědnosti vrátit do role pečovatelek. V průběhu dalších let se ale o tomto konceptu dále diskutovalo a byl postupně brán na milost, až byl nakonec shledán částí vědecké komunity jako užitečný, a to ze tří důvodů, jak uvedl C. Martin: 1. Dokáže narušovat zavedený sociální systém a řád. 2. Politika péče může zviditelnit ekonomiku péče – zahrnout neplacenou péči do státních účtů a rozpočtů. 3. Umožňuje kriticky přemýšlet o nástrojích, které máme k dispozici, abychom naplnili potřeby péče ve společnosti.

Tato debata ukazuje, jak pracně se francouzský odborný a politický diskurs potýká a vyrovnává s dědictvím republikánského individualismu, s jeho důrazem na autono-

Poznámky

1 *Jen si připomeňme každoroční proměny metodiky hodnocení výzkumu, vývoje a inovací v České republice...*

SEXUÁLNA AGRESIA A VIKTIMIZÁCIA MEDZI MLADÝMI ĽUĎMI: POHĽAD Z AMSTERDAMU / Dagmar Marková, Katarína Glosová

O sexuálnej agresii a viktimizácii medzi mladými ľuďmi v Európe nemáme dostatok relevantných vedeckých dát a táto problematika je takmer nepreskúmaná. Podľa slovenskej správy o sexuálnej agresii a viktimizácii nie je dostupná žiadna kvantitatívna štúdia o rozšírení alebo rizikových faktoroch v tejto oblasti na Slovensku. Situácia v iných krajinách Európy je síce o trochu priaznivejšia, ale komplexné výskumné dáta, ktoré by umožňovali aspoň orientačnú deskripciu situácie v tejto oblasti, v európskom priestore absentujú.

Zrejme práve tieto fakty spolu s naliehavou potrebou riešiť často sa vyskytujúce prejavy sexuálneho násillia medzi mladými mužmi a ženami (12 až 25 rokov) a zraniteľnosťou tejto cieľovej skupiny boli podnetom pre vypracovanie projektu Y-SAV (Youth Sexual Aggression and Victimization – Sexuálna agresia a viktimizácia medzi mladými ľuďmi) organizáciou Rutgers WPF a ich partnerov v roku 2010. Za Slovensko tento projekt zastupuje Gabriel Bianchi zo Slovenskej akadémie vied.

Za podpory tohto projektu sa konala v dňoch 26.–28. marca 2013 v Amsterdame Y-SAV konferencia pod názvom Acting against Youth Sexual Aggression and Victimization in Europe. Medzinárodnej konferencie sa zúčastnilo do 100 expertiek a exper-

mii a svobodu jednotlivce. Konference *Théories et pratiques du care* představovala fórum, ve kterém se mohlo o těchto

protikladných konceptech diskutovat, a zároveň mohly být uvedeny do mezinárodní perspektivy.

ORGANIZACE POSKYTUJÍCÍ SLUŽBY JEDNORODIČOVSKÝM RODINÁM VE VELKÉ BRITÁNII / RADKA DUDOVÁ

V září jsem se jako členka tematické sítě projektu „Rodiče samoživitelé/ky a trh práce“,¹ realizovaného organizací Apero, zúčastnila studijní cesty do Velké Británie. Cílem cesty bylo navštívit nevládní organizace, které poskytují podporu rodinám s jedním rodičem, seznámit se s jejich programem a službami a odvézt si příklady „dobré praxe“, které by bylo možno využít v práci s jednorodičovskými rodinami u nás.

Nejprve jsme pobývaly ve skotském Glasgow, kde jsme byly hostkami organizace One Parent Families Scotland. Poté jsme se přesunuly do Bristolu, kam jsme byly pozvány organizací SPAN – Single Parent Action Network. Již samotná představa organizace, která by se věnovala výhradně problematice sólo rodičů, je pro našince celkem nová. V obou případech se navíc jednalo o organizace s dlouhou tradicí (v případě SPANu dvacet let fungování, v případě OPFS dokonce fungování již od roku 1944), s velmi širokou paletou aktivit a služeb a s vysokým počtem členek a členů a dobrovolnic a dobrovolníků. Hlavní náplní obou organizací je poskytovat přímé služby rodinám, zejména sólo matkám a jejich dětem. Věnují se ale také politickému lobbingu a veřejným kampaním, které mají za cíl narušit stigma „neúplných“ rodin.

Ke službám, které obě organizace poskytují, patří informování sólo rodičů o jejich právech (např. prostřednictvím webových stránek nebo kurzů zaměřených na sociální reformy či určování výživného), vzdělávání (kurzy angličtiny pro cizojazyčné mluvčí, kurzy rodičovských dovednos-

tí, kurzy práce s počítačem či efektivního hledání práce, ale i kurzy pro odborníky pracující se sólo rodiči), mentoringové programy s vrstevníky, služby péče o děti, nonstop telefonické krizové linky, kluby pro otce nemající děti ve své péči a provoz internetových stránek. Ve Skotsku jsme byly konkrétně seznámeny s projektem podpory mladých (náctiletých) rodičů a s projektem „klubů otců“, v Anglii s provozem internetových stránek One Space, s metodikou školení o rodičovských kompetencích a s provozem Dětského centra – mateřské školky. Tyto projekty představím podrobněji.

Projekt podpory náctiletých rodičů, vedený skotským OPFS, spočívá v komplexu služeb zaměřených na rodiče (nejčastěji matky) ve věku 13–19 let. Velká Británie vede v rámci evropských zemí v podílu počtů neplnoletých dívek, v roce 2008 počalo zhruba 41 (ve Walesu 45) dívek mladších 18 let z tisíce. Méně než polovina těchto těhotenství končí interrupcí, mladé ženy žijící v sociálně znevýhodněných lokalitách se pro interrupce rozhodují méně často než ostatní.² Matky, které potřebují pomoci, jsou pak odkázány na organizaci prostřednictvím lékařů, porodních asistentek, škol či jednoduše svými známými. Cílem projektu je zvýšit jejich sebedůvěru a rodičovské kompetence, zajistit jim rovný přístup ke zdravotní péči, naučit je fungovat v systému sociální podpory a pomoci, získat přístup k bydlení a udržet si ho, naučit se zacházet s penězi, doplnit si vzdělání a postupně se zapojit na pracovní trh. Hlavním nástrojem je mentoringová služba náctiletých rodičů, kdy se

tov z mnohých európskych krajín, ktoré/i diskutovali na interdisciplinárnej úrovni o výskumoch, situácii či možnostiach intervencií v oblasti sexuálnej agresie a viktimizácie mladých ľudí. Tematické zameranie jednotlivých príspevkov sa pohybovalo od predstavenia zámerov Y-SAV projektu cez popis výskumných metód až k problematike prevencie sexuálneho násillia medzi mladými ľuďmi.

Konferencia začala stručným predstavením zámerov projektu Y-SAV, do ktorých uviedla účastníčky a účastníkov konferencie Ine Vanwesenbeeck (Rutgers WPF – Centre of expertise on sexual and reproductive health and rights, The Netherlands). Spomedzi mnohých uviedla potrebu vytvorenia európskej siete expertiek/expertov z rôznych odborov či inštitúcií, ktorá by umožňovala nielen vedecké interdisciplinárne diskusie, ale aj spoluprácu pri určovaní determinantov, ukazovateľov a iných parametrov v snahe podporiť výskum sexuálnej agresie a viktimizácie tak, aby bolo možné vybudovať poznatkovú databázu, ktorá by mohla byť efektívna aj ako východisko pre riešenie problémov z praxe na rôznych úrovniach. Zdôraznila dôležitosť zamerania práve na mladých ľudí napr. kvôli vysokému riziku, špecifickej dynamike v adolescencii či meniacemu sa kontextu sexuálnych experimentov tejto skupiny.

Ďalšia z hlavných prednášajúcich, Liz Kelly (Child and Woman Abuse Studies Unit, London Metropolitan University, United Kingdom) sa síce konferencie osobne nezúčastnila, ale jej príspevok „Exploring the continuum of sexual violence in the lives of young people“, prezentovaný v zastúpení, vyvolal veľký záujem publika. Okrem mnohých podnetných téz spomeniem jej nový koncept konsenzu, ktorý sa spolieha viac na „áno“ ako „nie“ – „nie“ ženy je kvôli spoločenskému kontextu zoslabené (okrem iného) aj tým, že ženám nie je dovolené hovoriť sexu otvorené „áno“. Preto musíme preformulovať súhlas na „entuziastické ÁNO“.